

GIẢI NOBEL NĂM 2019

Giải Nobel Y học

Nobel Y học mở đầu mùa Nobel 2019. Ủy ban Nobel của Viện Karolinska, Stockholm, Thụy Điển đã thông báo tên tuổi của ba vị khôi nguyên, gồm hai nhà nghiên cứu người Mỹ, William Kaelin và Gregg Semenza. Người thứ ba là đồng nghiệp người Anh Peter Ratcliff. Công trình được giải nghiên cứu về cơ chế vận hành của tế bào, khi tiếp nhận dưỡng khí oxy, mở đường tìm liệu pháp trị ung thư hiệu quả hơn. Cơ chế vận hành cho phép các tế bào thích nghi với lượng oxy do máu mang đến cơ quan cũng có liên quan nhân quả với sự xuất hiện của khối u. Đặc biệt là trong trường hợp ung thư gan, tế bào ung thư sinh sôi nảy nở rất nhanh, tiêu thụ rất nhiều năng lượng, đốt cháy tất cả phân tử oxy trong buồng gan. Nhờ khám phá của ba nhà nghiên cứu William Kaelin, Gregg Semenza và Peter Ratcliff, trong thời gian qua, nhiều trường y khoa và viện bào chế được phẩm trên thế giới tập trung nỗ lực chế tạo thuốc có khả năng can thiệp vào các giai đoạn khác nhau của tiến trình gây ung thư, hoặc kích thích hoặc ngăn chặn lại cơ chế tiếp nhận, tiêu thụ oxy.

Giải Nobel Hóa học

Giải thưởng đã được trao cho khoa học gia Mỹ John B. Goodenough, sinh tại Đức năm 1922, hiện làm việc tại Đại học Texas (Mỹ), Stanley Whittingham, sinh tại Anh năm 1941, thuộc Đại học Binghamton, New York (Mỹ), và Akira Yoshino, sinh tại Nhật Bản năm 1948, thuộc tập đoàn Asahi Kasei và Đại học Meijo ở Nagoya (Nhật Bản) đã sáng chế và phát triển loại pin sạc Lithium-Ion, hiện được dùng trong vô số vật dụng, từ điện thoại di động cho đến xe hơi chạy điện.

Trong bản thông cáo, Viện Hàn lâm khoa học Hoàng gia Thụy Điển ghi nhận rằng “loại pin Lithium-ion đã tạo ra một cuộc cách mạng

trong đời sống con người và được dùng trong mọi loại vật dụng, từ điện thoại di động cho đến máy tính cầm tay và xe hơi điện. Với công trình của mình, ba nhà khoa học đoạt giải Nobel Hóa học năm nay đã thiết lập nền móng cho một xã hội không dây và không năng lượng hóa thạch”.

Điều đáng ghi nhận là ở tuổi 97, khôi nguyên Nobel Hóa học 2019 John Goodenough đã trở thành người đoạt giải lớn tuổi nhất trong lịch sử giải Nobel.

Giải Nobel Vật lý

Giải Nobel Vật lý 2019 đã được phân đôi để trao cho hai công trình nghiên cứu về thiên văn vũ trụ của ba nhà khoa học, được cho là đã “đóng góp vào sự hiểu biết về sự tiến hóa của vũ trụ và vị trí của Trái đất trong vũ trụ”.

Công trình thứ nhất là của nhà nghiên cứu Mỹ - Canada James Peebles, sinh năm 1935 tại Winnipeg, Canada, hiện là giáo sư tại Đại học Princeton (Hoa Kỳ). Ông được tặng thưởng nhờ “những phát hiện mang tính lý thuyết về vật lý vũ trụ”.

Công trình đoạt giải thứ hai là của hai nhà khoa học Thụy Sĩ Michel Mayor và Didier Queloz, nhờ “những phát hiện góp phần nâng cao nhận thức của con người về vũ trụ”, cụ thể là “một hành tinh ngoài Hệ Mặt trời có quỹ đạo quay quanh một ngôi sao cùng loại với Mặt trời”.

Giải Nobel Văn học

Giải thưởng Nobel Văn học 2019 đã được trao cho tác giả người Áo Peter Handke. Trong khi đó, giải thưởng Nobel Văn học 2018 đã được trao cho nhà văn người Ba Lan Olga Tokarczuk, sau khi bị tạm hoãn từ năm ngoái do các bê bối tình dục.

Theo Ủy ban Nobel, quá trình chấm giải năm nay có phần mở rộng hơn so với nhiều năm trước. Đây được coi là một trong những

lần hiếm hoi, giải thưởng kép của hai năm được tiến hành trao tặng trong cùng một buổi lễ. Phát biểu về các tác phẩm văn học của tác giả người Ba Lan Olga Tokarczuk, Viện Hàn lâm khoa học Thụy Điển đã ca ngợi chủ nhân của cuốn sách *The Flight* (Chuyến bay) và *Gra na wielu bebenkack* (Lái máy cày qua xương người chết) vì trí tưởng tượng phong phú cũng như lối kể chuyện dí dỏm. Trong khi đó, chủ nhân giải thưởng Nobel năm 2019 thuộc về nhà văn người Áo Peter Handke, ông được coi là một trong những tác giả có tầm ảnh hưởng lớn của thời đại này. Các tác phẩm của ông bao gồm *A Sorrow Beyond Dream* được đánh giá cao về sự khéo léo trong việc sử dụng ngôn ngữ, khám phá những chất liệu mới mẻ và đem lại các giá trị kinh nghiệm chưa từng có tiền lệ.

Giải Nobel Kinh tế

Viện Hàn lâm khoa học Hoàng gia Thụy Điển quyết định trao giải Nobel Kinh tế năm 2019 cho các nhà kinh tế học Abhijit Banerjee (SN 1961, tại Ấn Độ), Esther Duflo (SN 1972, tại Pháp) và Michael Kremer (SN 1964, tại Mỹ) với “phương pháp tiếp cận thực nghiệm nhằm giảm nghèo trên toàn cầu”.

Theo thông cáo được công bố trên website chính thức Nobelprize.org, công trình nghiên cứu của ba nhà kinh tế này đã “cải thiện đáng kể năng lực của chúng ta trong việc đẩy lùi tình trạng nghèo trên toàn cầu”. Chỉ trong hai thập kỷ, cách tiếp cận mới dựa trên thực nghiệm của ba nhà kinh tế học vừa được vinh danh đã làm thay đổi chuyên ngành kinh tế học phát triển, một phần của kinh tế học nhằm nghiên cứu về tăng trưởng kinh tế tại các quốc gia có nền công nghiệp kém phát triển.

Khi hơn 700 triệu người trên thế giới vẫn phải sống dựa vào nguồn thu nhập vô cùng thấp, một trong những vấn đề cấp bách nhất đối với nhân loại chính là giảm nghèo. Mỗi năm, có khoảng năm triệu trẻ em dưới 5 tuổi tử vong vì các dịch bệnh có thể được ngăn chặn hoặc chữa trị với chi phí thấp. Khoảng 50% trẻ

em trên thế giới phải rời trường học dù các em chưa biết đọc, viết và làm toán cơ bản.

Trong bối cảnh đó, các nhà khoa học Abhijit Banerjee, Esther Duflo và Michael Kremer đã đưa ra cách tiếp cận mới nhằm tìm kiếm những câu trả lời đáng tin cậy về các phương pháp tốt nhất nhằm đẩy lùi cảnh nghèo trên toàn cầu.

Giải Nobel Hòa bình

Nobel Hòa bình 2019 đã được trao cho ông Abiy Ahmed “vì nỗ lực nhằm đạt đến hòa bình và hợp tác quốc tế, vì sáng kiến quan trọng đã giải quyết xung đột biên giới với Eritrea”.

Thủ tướng Ahmed gây chú ý vào năm 2018 sau khi xúc tiến chấm dứt 20 năm xung đột giữa Ethiopia và Eritrea. Chiến tranh hai nước bắt đầu từ tranh chấp biên giới năm 1998, 5 năm sau khi Eritrea giành độc lập khỏi Ethiopia.

Trong buổi lễ công bố diễn ra tại Oslo, thủ đô Na Uy, hôm 10/10/2019, bà Berit Reiss-Andersen, Chủ tịch Ủy ban Nobel Na Uy, nói Thủ tướng Abiy Ahmed “đóng vai trò then chốt trong việc đi đến hiệp ước hòa bình” giữa Ethiopia và Eritrea.

Bà Reiss-Andersen cho biết ông Abiy Ahmed đã “khởi động nhiều cải cách quan trọng đem lại cho người dân hy vọng về cuộc sống tốt đẹp hơn và tương lai tươi sáng hơn”. Ông cũng đóng góp vào các tiến trình hòa bình và hòa giải tại khu vực, bao gồm thúc đẩy bình thường hóa quan hệ giữa Eritrea và Djibouti, làm trung gian giữa Kenya và Somalia...

Bà cũng đề cập đến việc sẽ có những ý kiến về việc trao giải cho ông Abiy Ahmed lúc này là “sớm”, khi ông chỉ mới đắc cử và nhậm chức vào năm ngoái. Tuy nhiên theo bà, giải thưởng là kịp thời để ghi nhận công sức của nhà lãnh đạo cũng như để “cổ vũ” những người khác. Văn phòng Thủ tướng Ethiopia đã bày tỏ “niềm tự hào” khi ông Abiy Ahmed được chọn để trao giải Nobel Hòa bình ■

HỒNG DUYÊN (Tổng hợp)